

14.12.2017

Sisäministeriö
kirjaamo@intermin.fi

Viite SMDno-2016-1495, lausuntopyyntö 02.11.2017

**LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI
EDUSKUNNALLE LAEIKSI PELASTUSLAIN MUUTTAMISESTA JA
VÄLIAIKAISESTA MUUTTAMISESTA SEKÄ ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN
MUUTTAMISESTA**

Yleistä

Sisäministeriö on pyytänyt Pohjois-Suomen aluehallintovirastolta (jäljempänä tässä asiakirjassa aluehallintovirasto) lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta sekä eräiden muiden lakien muuttamisesta.

Lakiesitykset liittyvät pääosiltaan maakunta- ja sote- uudistukseen ja ovat siten osa suurempaa kokonaisuutta. Osa esityksistä on sellaisia, joiden säätäminen kytkeytyy muutoin Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmassa kirjattuun. Aluehallintovirasto pitää lausuntopyynnössä esitettyjä muutosesityksiä pääosiltaan välttämättöminä muutoksina huomioiden valmisteilla olevan maakunta- ja sote- uudistuksen sekä siihen liittyvän lainsäädäntövalmistelun, erityisesti Hallituksen esityksen eduskunnalle laiksi pelastustoimen järjestämisestä (HE16/2017) sekä Hallituksen esityksen eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017).

Lakiesityksistä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle pelastuslaissa säädettyihin tehtäviin pelastustoimessa ja niiden uudelleen järjestämiseen liittyy läheisimmin aluehallintovirastolle säädetty velvollisuus järjestää harvaan asutulla seudulla tehokas metsäpalojen tähytys, jos metsäpalon vaara on ilmeinen. Aluehallintovirastoista annetun valtioneuvoston asetuksen (906/2009) mukaan Pohjois-Suomen aluehallintovirasto vastaa tästä tehtävästä koko maan alueella. Tehtävä ollaan esityksen mukaisesti siirtämässä sisäministeriön hoidettavaksi. Pelastustoimen järjestämisalakia koskevan hallituksen esityksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin säätää pelastustoimeen kuuluvien palvelujen kokoaminen suurempiin kokonaisuuksiin yhdelle tai useammalle maakunnalle. Aluehallintoviraston asian hoitamiseen liittyvän kokemuksen

perusteella metsäpalojen tähytys on jatkossakin syytä järjestää yhden toimijan hoitamana koko maan alueella. Aluehallintovirasto esittää, että myöhemmin pelastuslain tulevan kokonaisuudistuksen yhteydessä olisi syytä harkita, että vastuu metsäpalojen lentotähytyksen järjestämisestä säädettäisiin maakunnan tehtäväksi ja valtioneuvoston asetuksella se osoitettaisiin yhdelle maakunnalle. Metsäpalojen tähytyksessä on kyse pelastuslaitosten operatiiviseen pelastustoimintaan kiinteästi liittyvästä asiasta ja se tukee tämän tehtävän suorittamista.

Aluehallintoviraston pelastustoimi ja varautuminen vastuualueen aluehallintovirastoista annetun lain (896/2009) mukaisten tehtävien uudelleen järjestämiseen liittyy esitys alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisestä. Ne esitetään Pelastusopistosta annetun lain 2 §:n muuttamisella siirrettäväksi Pelastusopiston tehtäväksi. Aluehallintovirasto haluaa kiinnittää huomiota siihen, että kurssien nykyinen hyvä ja korkea taso tulee muutoksessa pystyä säilyttämään ja takaamaan, kuten myös alueellinen näkökulma ja painotus. Alueellinen näkökulma ja painotus tulisi pyrkiä säilyttämään huolehtimalla siitä, että tulevien maakuntien osallistuminen kurssien järjestämiseen taa-taan tässä lausunnossa jäljempänä esitettävällä tavalla.

Aluehallintovirastojen pelastustoimen ja alueellisen varautumisen tehtävät ollaan maakunta- ja sote- uudistuksen myötä siirtämässä kokonaan muille toimijoille ja osin siten, että tehtävät ja niiden sisältö muuttuvat. Nyt lausunnolla olevien lakiehdotusten lisäksi aluehallintoviraston tehtävien uudelleen järjestämiseen vaikuttavat myös alueellisten varautumisen tehtävien osalta maakuntalaki sekä pelastustoimen tehtävien osalta pelastustoimen järjestämislaki. Näistä lakiehdotuksista aluehallintovirasto on lausunut aiemmin. Nyt tässä lausunnossaan aluehallintovirasto on kiinnittänyt huomiota lähinnä niihin esitettyihin muutostarpeisiin, joissa tai joiden perusteluissa se on havainnut korjaamisen tai täsmentämisen tarpeen tai muun kommentoimisen tarpeen.

Yleisperusteluista

Aluehallintovirasto toteaa, että yleisperustelut luonnoksessa on kirjoitettu selkeästi ja ymmärrettävästi. Nykytilan kuvauksesta ja arvioinnista selviää hyvin muutosten tarpeellisuus. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset on kirjattu selkeästi ja ymmärrettävästi. Vaikutusarvioinnissa on tuotu esille esityksen vaikutukset varsin kattavasti ja avoimesti.

Lait pelastuslain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta

1 §

Lain tavoitteen täydentäminen on perusteltua etenkin, kun öljy- ja aluskemikaalivahinkojen vahinkojen torjunnan johtovastuu siirrettäisiin Sipilän hallituksen hallitusohjelman mukaisesti sisäministeriön hallinnonalan tehtäväksi ja siitä tultaisiin säätämään pelastuslaissa kumottavaksi esitettävän öljyvahinkojen torjuntalain (1673/2009) sijaan.

2 a §

Keskeisten pelastustoimea koskevien määritelmien lisääminen lakiin on perusteltua ja on omiaan edistämään eri toimijoiden yhteistä ymmärrystä termien ja määritelmien merkityksestä ja sisällöstä.

Suojaväistö termin käyttöönottoaminen normaaliolojen evakuointia kuvaamaan on hyvä ja selkeyttää asian suhdetta valmiuslain (1552/2011) 121 §:n mukaiseen sodan tai sen uhkan aikaan laajamittaiseen väestön siirtämiseen.

2 a §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on teksti: *Pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan pelastuslaitoksella tarkoitetaan tässä laissa maakunnan pelastustoimen tehtävistä vastaavaa maakuntalain 52 §:ssä tarkoitettua maakunnan liikelaitosta. Määritelmä on tarpeen, koska maakuntalain 9 luvun nojalla maakunta päättää omasta liikelaitosrakenteestaan ja liikelaitosten perustamisesta. Maakuntaan ei välttämättä perusteta pelastuslaitos -nimistä liikelaitosta. Itse lakitekstissä ei ole kuitenkaan tätä pelastuslaitoksen määritelmää. Se tulee lisätä lakitekstiin ja samalla 2 a §:n 1 momentin kohtien numeroinnit tulee korjata sekä lakitekstissä että perustelutekstissä.*

Väestönsuojelun määritelmä on kirjoitettu: *4) väestönsuojelulla valmiuslain (1552/2011) 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettujen poikkeusolojen aikana tapahtuvaa humanitaaristen tehtävien suorittamista, joiden tarkoituksena on siviiliväestön suojelu viholisuuksien ja onnettomuuksien vaaroja vastaan ja siviiliväestön auttaminen selviytymään niiden välittömiltä vaikutuksilta sekä välittömien edellytysten luominen eloonjäämiselle. Määritelmä on selkeä ja vastaa mahdollisimman tarkasti Geneven yleis-sopimuksesta ja sen lisäpöytäkirjoista ilmenevää väestönsuojelun kansainvälisen oikeuden mukaista määritelmää. Tämä ei kuitenkaan poista sitä sekaannusta joka valmiuslain väestönsuojelua koskevasta säätelystä seuraa. Valmiuslaissa väestönsuojelun määritelmä ulottuu myös muihin kuin sen 3 §:n 1 kohdassa tarkoitettuihin poikkeusoloihin. Tämä epä johdonmukaisuus lienee korjattavissa kuitenkin vain mahdollisella valmiuslain muuttamisella.*

6 §

Avotulen tekoa koskevan kiellon täsmentäminen on hyvä asia ja on omiaan ehkäisemään asiaan liittyvää epätietoisuutta ja erilaisia tulkintoja. Ilmatieteen laitoksen antaman metsä- ja ruohikkopalovaroituksen kytkeminen suoraan avotulen tekemisen kieltoon on selkeä ja yhdenmukaisen tulkinnan varmistava lisäys.

7 §

7 §:ssä säädetään kulotuksesta. 1 momentin mukaan *edellä 6:ssä säädetyn estämättä saadaan kuivanakin aikana kulottaa erityistä varovaisuutta noudattaen, jollei 6 §:n 3 momentista muuta johdu. 2 momentin mukaan metsämaan kulotus on aina suoritettava kulotuksen käytännön työhön perehtyneen metsäammattilaisen valvonnassa.*

Lain 7 § aiheuttaa käytännössä tulkintavaikeuksia 6 §:n 1 momentin kanssa. Aluehallintovirasto esittää, että 7 § muutetaan siten, että sen 1 momentti kumotaan kokonaan ja 7 § esitetään kirjoitettavan muotoon: *Edellä 6 §:ssä säädetyn estämättä saadaan kuivanakiin aikana suorittaa metsämaan kulotusta erityistä varovaisuutta noudattaen,*

jollei 6 §:n 3 momentista muuta johdu. Metsämaan kulotus on aina suoritettava kuluksen käytännön työhön perehtyneen metsäammattilaisen valvonnassa.

Aluehallintoviraston käsityksen mukaan muulle kuin metsämaan kulottamiselle ei ole juurikaan olemassa taloudellisia, luonnon monimuotoisuuden säilyttämiselle tms. seikoille nojautuvia merkittäviä perusteita. Käytännössä keväällä tapahtuva pihajalustojen ym. kulottaminen aiheuttaa pelastustoimelle merkittävässä määrin tehtäviä, jotka olisi estettävissä sillä, että kulottaminen kiellettäisiin kokonaan. Kulotus aiheuttaa vuosittain myös merkittäviä vahinkoja mm. rakennuksille kulotuksen riistäytyessä sen suorittajan hallinnasta. Kulotuksen yhteydessä on aiheutunut myös henkilövahinkoja. Muun kuin metsämaan kulotuksen hyödyt eivät ole missään perusteltavissa olevassa suhteessa siitä aiheutuviin haittoihin ja vahinkoihin nähden. Myös em. tukintaongelmat toiminnan sallittavuudesta saataisiin poistettua.

27 §

27 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa sanotaan Pykälän 3 momentin 2 kohdan mukaan pelastuslaitos tukee pelastustoimen alueeseen kuuluvan kunnan valmiussuunnittelua, jos siitä on kunnan kanssa sovittu. Säännös esitetään kumottavaksi. Vastava tehtävä säädetään maakuntalain 142 §:ssä maakunnan tehtäväksi. Maakuntalain mukainen tuki vastaa käytännössä nykyistä pelastuslain mukaista tukea. Pelastuslaitoksista valtaosa, 15 laitosta 22:sta, on määritellyt palvelutasopäätöksessään tehtävään kuntien valmiussuunnittelun ja varautumisen tukemisen. Lisäksi neljässä pelastuslaitoksessa valmiussuunnittelun yhteistyötä kuntien kanssa tehdään erikseen sovittavalla tavalla. Maakunta voi päättää, että tehtävä osoitetaan käytännössä edelleen pelastuslaitokselle.

Hallitus on antanut esityksen eduskunnalle maakuntien perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi (HE 15/2017 vp). Tämän esityksen mukaan maakuntalain 142 § olisi seuraava:

Maakunnan on huolehdittava seuraavista alueella toimivien viranomaisten, kuntien, elinkeinoelämän ja järjestöjen yhteiseen varautumiseen liittyvistä tehtävistä:

- 1) alueellisesti merkittävien riskien poikkihallinnollisen arviointityön järjestäminen;*
- 2) turvallisuuteen vaikuttavien toimintaympäristön muutosten poikkihallinnollisen seuranta- ja arviointityön järjestäminen;*
- 3) varautumisen suunnittelussa tarpeellisen yhteistoiminnan järjestäminen;*
- 4) maakunnan alueen valmius- ja häiriötilanneharjoitusten järjestäminen.*

Maakunnan on ylläpidettävä yhteistyössä 1 momentissa mainittujen tahojen kanssa yhteen-sovittamisessa tarvittavia yhteistyörakenteita.

Huoltovarmuuden turvaamisesta säädetään erikseen.

27 §:n perusteluteksti ei ole oikein muotoiltu ottaen huomioon esitetty maakuntalain 142 §. Kuntien valmiussuunnittelun tukemisesta maakunnan tehtävänä ei ole mainittua myöskään maakuntalakia koskevan hallituksen esityksen perustelutekstissä. Näin ollen 27 §:n perustelut ovat ristiriitaisia maakuntalain 142 §:n kanssa. 27 §:n perustelut tuleekin korjata vastaamaan maakuntalain 142 §:ää. Jos esitetty maakuntalain 142

§ muutetaan eduskuntakäsittelyssä erilaiseksi kuin mitä hallituksen esityksen mukainen teksti on, niin asia tulee tietysti katsoa uudelleen.

31 §

Pykälän otsikko *Vastuu metsäpalojen tähystyksestä ja metsäpalovaroituksen antamisesta* tulisi korjata muotoon *Vastuu metsäpalojen tähystyksestä ja metsä- tai ruohikopalovaroituksen antamisesta*. Näin otsikko vastaa täsmällisemmin 31 §:n täydennettyä asiasisältöä.

34 §

34 §:n 2 momentin mukaan *Alusöljyvahingon ja aluskemikaalivahingon pelastustoimintaa Suomen aluevesillä aavalla selällä tai talousvyöhykkeellä johtaa rajavartiolaitoksen asettama torjuntatöiden johtaja*.

Alusöljyvahingon ja aluskemikaalivahingon torjuntatoimia kutsutaan lakiesityksessä pelastustoiminnaksi eikä enää torjunnaksi kuten nykyisessä öljyvahinkojen torjuntalaissa. Olisiko selvyiden vuoksi myös tätä pelastustoimintaa johtavaa henkilöä syytä kutsua *pelastustoiminnan johtajaksi*? 36 §:ssä on otsikon mukaisesti lueteltu pelastustoiminnan johtajan toimivaltuudet. Tämän 36 §:n alla on myös öljyvahingon ja aluskemikaalivahingon pelastustoimintaa johtavan viranomaisen toimivaltuudet.

35 §

35 § 3 momentti on kirjoitettu: *Öljy- ja kemikaalivahinkojen pelastustoimintaa varten perustettavan johtoryhmän tulee kutsua ympäristöhallinnon nimeämä edustaja tai muuten varata tällaiselle edustajalle tilaisuus tulla kuulluksi*.

Tästä tekstistä ei selviä, tarkoittaako ympäristöhallinnon edustaja ympäristöterveydenhuollon vai ympäristönsuojelun viranomaisen edustajaa, vai mahdollisesti molempia. 35 § 3 momentti tulee tältä osin kirjoittaa täsmällisempään muotoon. Vrt. lain 46 §, jossa on erikseen säädetty tehtävistä ympäristöterveydenhuollon viranomaisille ja ympäristöviranomaisille. Aluehallintoviraston näkemyksen mukaan molempien viranomaistahojen on perusteltua olla mukana johtoryhmän työskentelyssä.

36 §

36 §:n 1 momentin 1 kohta on kirjoitettu: *määrätä ihmisiä suojautumaan sekä panna toimeen suojaväistö*.

Tämän voisi selvyiden vuoksi kirjoittaa muotoon: *määrätä ihmisiä suojautumaan sekä määrätä ja panna toimeen suojaväistö*.

Näin toimivalta suojaväistöstä päättämisestä olisi selkeämmin ilmaistu. Toimeenpanon voi käsittää helposti sellaiseksi, että siinä pannaan toimeen jonkun toisen tahon tekemä päätös.

46 §

46 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan: *rajavartiolaitos osallistuu pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi kalustoa, henkilöitä ja asiantuntijapalveluita siten kuin siitä rajavartiolaitaissa (578/2005) säädetään*.

Tämä olisi hyvä korjata muotoon: *Sen lisäksi mitä tässä laissa toisaalla säädetään rajavartiolaitoksen tehtävistä, osallistuu se pelastustoimintaan antamalla käytettäväksi*

kalustoa, henkilöitä ja asiantuntijapalveluita siten kuin siitä rajavartiolaissa (578/2005) säädetään.

Tämä sen takia, että pelastuslaissa tullaan säätämään erikseen rajavartiolaitoksen tehtävistä aluskemikaali- ja alusöljyvahinkojen pelastustoiminnassa. Tämä 46 § koskee rajavartiolaitoksen yhteistyötä muussa pelastusviranomaisen johtovastuulla olevassa pelastustoiminnassa.

47 §

47 § 1 momentin säädös siitä, että Pelastuslaitoksen tulee laatia maakunnan onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat on hyvä lisäys ja korjaus pelastuslakiin.

Tämän voisi kuitenkin kirjoittaa muotoon Pelastuslaitoksen tulee laatia maakunnan onnettomuusuhkien edellyttämät pelastustoimintaa ja sen johtamista koskevat suunnitelmat. Suunnitelmia laadittaessa tulee huomioida 45 §:ssä säädetty pelastuslaitosten avunantovelvollisuus ja siihen liittyvien yhteistyösuunnitelmien laadintavelvollisuus.

Tämä lisäys varmistaisi sen, että pelastuslaitos kaikissa operatiivisissa suunnitelmis- saan huomioisi myös muiden maakuntien pelastuslaitoksilta saatavan avun ja tuen eikä suunnitelmia laadittaisi huomioiden vain oman maakunnan voimavarat. Tämä edistäisi merkittävästi mm. suuronnettomuusvalmiuksien kehittämistä pelastuslaitosten lakisääteisenä yhteistyönä.

Myös 47 § 6 momentin lisäys, jonka mukaan *Sisäministeriön asetuksella annetaan tarkempia säännöksiä pelastustoimen suunnitelmista, niiden sisällöstä ja rakenteesta*, on tarpeellinen ja mahdollistaa sen, että pelastustoimen suunnitelmat saataisiin yhdenmukaisiksi koko maassa.

49 §

49 § 1 momentin lisäys siitä, että virka-apua voidaan antaa pelastusviranomaisten ja rajavartiolaitoksen tässä laissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi, on perusteltua niillä seikoilla, jotka perustelutekstiin on kirjattu eli ns. bulvaanitoiminta virka-apuasioissa pelastusviranomaisen pyytämänä saadaan loppumaan. Samoin virka-avun antamisvelvoitteen ulottaminen valtion omistamiin liikelaitoksiin ja yhtiöihin on perusteltua siten kuin perustelutekstiin on kirjattu.

49 §:n 4 momentti on kirjoitettu: Päätöksen 1 ja 2 momentissa tarkoitetun virka-avun ja 3 momentissa tarkoitetun asiantuntija-avun pyytämisestä tekee asianomainen pelastusviranomainen.

Tämä tulisi kirjoittaa muotoon *Päätöksen 1 ja 2 momentissa tarkoitetun virka-avun ja 3 momentissa tarkoitetun asiantuntija-avun pyytämisestä tekee asianomainen pelastusviranomainen tai rajavartiolaitos sille tässä laissa säädettyssä tehtävässä.*

Tämä sen takia, että lain 26 §:n mukaan rajavartiolaitos ei ole pelastusviranomainen mutta se on kuitenkin oikeutettu saamaan virka-apua sille pelastuslaissa säädetyn tehtävän suorittamiseksi.

64 ja 65 §

64 ja 65 §:en otsikointien ja sisältöjen muuttaminen on perusteltua ja edesauttaa väestönsuojeluun kuuluvien tehtävien ymmärtämistä ja jäsentämistä.

65 §:n 4 momentin mukaan *Viranomaiset, laitokset ja liikelaitokset, jotka ovat velvollisia varautumaan väestönsuojeluun, ovat velvollisia laatimaan pelastuslaitoksen johdolla ja yhteistoiminnassa keskenään tarpeelliset suunnitelmat tehtäviensä hoitamisesta väestönsuojelussa. Pelastuslaitokselle on annettava selvitykset väestönsuojeluun käytettävissä olevista voimavaroista.*

Tämä on erittäin tervetullut lisäys pelastuslakiin ja paikkaa sen aukon, joka väestönsuojeluun liittyvän suunnittelun puutteellinen johtaminen ja koordinaatio on aiheuttanut. Nyt on osoitettu selkeästi taho, jolla on velvollisuus johtaa ja koordinoita väestönsuojeluun liittyvää suunnittelua muutoinkin kuin vain pelastuslaitokselle kuuluvien väestönsuojelutehtävien osalta. Tehtävän osoittaminen pelastuslaitokselle on tarkoituksenmukaista siitäkin näkökulmasta, että pelastuslaitoksen henkilöstö saa pelastusalan ammatillisessa peruskoulutuksessaan tiedot väestönsuojelusta ja siihen liittyvistä kansallisista ja kansainvälisöikeudellisistä normeista ja järjestelyistä.

65 § 5 momentin 1 kohdassa puolustusvoimille säädetty tehtävä antaa pelastusviranomaiselle sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arviointia varten tarvittavat tiedot, on hyvä lisäys lakiin. Aiemmin asia on ollut sopimuspohjainen ja on hyvä nostaa se selkeästi laintasolle koska sotilaalliset uhkat ovat perusta koko väestönsuojelun suunnittelulle ja toimeenpanolle. Näiden annettavien tietojen sisällöstä on hyvä esimerkkiluettelo perustelutekstissä.

65 § 6 momentin mukainen valtioneuvostolle annettu asetuksenantovaltuus on tarpeellinen, jotta väestönsuojelun suunnittelussa olisi mahdollisuus päästä paremmalle tasolle ja valtakunnallisesti yhdenmukaisempiin järjestelyihin.

66 §

66 § 2 momenttia esitetään muutettavaksi siten, että *Sisäministeriö päättää asianomaisen ministeriön tai maakunnan pelastusviranomaisen esityksestä, mitä henkilöitä, materiaalia ja tiloja 1 momentissa tarkoitettu suojelu koskee. Ahvenanmaan maakunnassa esityksen tekee Ahvenanmaan valtionvirasto.*

Nykytilassa sisäministeriö päättää asiasta *tilanteen niin edellyttäessä.*

Tämä on hyvä muutos ja mahdollistaa väestönsuojelun suunnittelemisen ja järjestämisen ennalta normaalioloissa ns. "hyvän sään aikaa" tämänkin asian osalta. Suojeluun kuuluvan henkilöstön, materiaalien ja tilojen määrittämiseen ei välttämättä ole enää riittävästi aikaa *tilanteen niin edellyttäessä.* Muutos on linjassa senkin kanssa, että puolustus suunnittelussa ja järjestelyissä on pyritty nopeammin reagoivaan järjestelmään sodan ja konfliktien kuvan muuttuessa entistä vaikeammin ennakoitaviksi ja nopeammin kehittyviksi. Väestönsuojelun suunnittelussa ja järjestelyissä on hyvä tehdä asiat mahdollisimman pitkälle valmiiksi jo etukäteen, jotta viime hetkessä tehtäville järjestelyille jää mahdollisimman paljon resursseja.

67 §

67 § on kirjoitettu: *Sisäministeriö voi asianomaisen ministeriön tai maakunnan pelastusviranomaisen esityksestä määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan Pelastusopiston järjestämään väestönsuojelukoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa. Ahvenmaan maakunnassa esityksen tekee Ahvenanmaan valtionvirasto.*

67 §:n tulisi kirjoittaa muotoon: *Sisäministeriö voi määrätä väestönsuojelun johto- ja muun erityishenkilöstön osallistumaan Pelastusopiston järjestämään väestönsuojelukoulutukseen enintään kymmeneksi vuorokaudeksi vuodessa. Asianomainen ministeriö tai maakunnan pelastusviranomainen voi tehdä koulutukseen määräämisestä esityksen sisäministeriölle. Ahvenanmaan maakunnassa esityksen voi tehdä Ahvenanmaan valtionvirasto.*

On perusteltua, että sisäministeriöllä (valtiolla) olisi itsenäinen määräämisvalta asiassa etenkin tilanteen vaatiessa nopeita toimia. Nykyään laissa sisäministeriölle ja aluehallintovirastolle säädettyä toimivaltaa koulutukseen määräämisestä ei ole sidottu minkään tahon esitykseen eikä asiaan ole syytä tehdä rajausta tulevaisuudessakaan.

Olisi perusteltua saada väestönsuojelujärjestelmä sellaiseksi, että etenkin siihen kuuluva johto- ja muun erityishenkilöstö olisi aina määritetty ja nimetty mahdollisimman pitkälle ennakkoon jo normaalioloissa ns. "hyvän sään aikana". Tämä henkilöstö tulisi olla lähtökohtaisesti sellaista, jolle puolustusvoimilta on haettu ns. VAP. Muutettava 66 § antaa myös mahdollisuuden määritellä tämä henkilöstö etukäteen siten, että se on sisäministeriön tiedossa.

71 §

71 §:n 4 momentin 1 lause on kirjoitettu: *Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi asianomaista pelastusviranomaista kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, jos se rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta.*

Perustelutekstissä on sanottu: *Pykälän 4 momentissa alueen pelastusviranomainen muutettaisiin asianomaiseksi pelastusviranomaiseksi. Maakunnat voivat maakuntalain (/) 8 luvun nojalla sopia yhteisistä viroista ja viranomaistehtävien hoitamisesta, joten on mahdollista, että lausunnon rakennusluvan myöntävälle viranomaiselle antaa muun maakunnan pelastusviranomainen.*

Tämä perustelu ei oikein aukea ja sen perusteella laissa lähes kaikki muutkin kohdat, joissa nyt alueen pelastusviranomainen on korvattu maakunnan pelastusviranomaisella, pitäisi kirjoittaa muotoon *asianomainen pelastusviranomainen*.

Pykälä olisikin loogista kirjoittaa muotoon: *Rakennusluvan myöntävä viranomainen voi maakunnan pelastusviranomaista kuultuaan sallia rakennettavaksi kahta tai useampaa rakennusta varten yhteisen väestönsuojan, jos se rakennetaan viiden vuoden kuluessa ensimmäisen rakennuksen osittaisesta loppukatselmuksesta.*

Sillä, että lausunnon antaisi mahdollisesti jonkun muun maakunnan pelastusviranomainen, ei ole merkitystä koska tämä muun maakunnan pelastusviranomainen käyt-

täisi tässä tehtävässään kiinteistön sijaintipaikkakunnan maakunnalta saamaansa toimivaltaa (ja olisi joka tapauksessa *maakunnan pelastusviranomaisen*).

Muutoinkin lakiehdotuksessa olisi hyvä tarkistaa käsitteiden pelastusviranomaisen, maakunnan pelastusviranomaisen, asianomainen pelastusviranomaisen ja pelastuslaitos, oikeellisuus kunkin lainkohdan ja perustelutekstien yhteydessä. Esimerkkeinä 105 § 1 momentti 6 kohta, 106 § 1 momentti 9 kohta.

71 §:n 1 momenttia koskevassa perustelutestissä on kirjoitettu: *.. jonka mukaan väestönsuojan rakentamisvelvollisuus ei koskisi myöskään muuta sellaista kevytrakenteista rakennusta, jonka väestönsuojan rakennuskustannukset olisivat erityisen korkeat suhteessa koko rakennuksen rakentamiskustannuksiin. Tällaisia rakennustyypppejä olisivat esimerkiksi lämmittämättömät urheilun harjoitusrakennukset, varastorakennukset, ratsastusmaneesit sekä peltirakenteiset hallit.*

Aluehallintovirasto esittää, että *peltirakenteiset hallit* poistetaan perustelutekstin luettelosta tai korvataan sanoilla *muut kevytrakenteiset hallit*. Kevytrakenteisia halleja tehdään myös pressu-, levy- ym. muusta materiaalista kuin vain pellistä.

75 §

Edellä 71 §:n mukaisesti tässäkin 75 §:ssä asianomaisen pelastusviranomaisen tulisi muuttaa muotoon *maakunnan pelastusviranomaisen*.

Rakennetun väestönsuojan purkamisesta

Pelastuslaista puuttuu kokonaan säätely siitä, millä edellytyksillä rakennettu väestönsuoja voidaan purkaa. Aluehallintovirasto esittää olemassa olevan väestönsuojan purkamista ja sen edellytyksiä koskevan säätämisen lisäämistä pelastuslakiin. Asia on useissa tapauksissa konkretisoitunut ja on perusteltua, että myös väestönsuojan purkaminen on tietyissä tapauksissa mahdollista.

Aluehallintoviraston tiedossa olevia esimerkkejä, joissa väestönsuojan purkamisen tarve on konkretisoitunut:

1. Vanha maanalainen teräsbetonisuoja, joka on yleisessä käytössä satama-alueella ja on päässyt todella huonoon kuntoon (pohjavettä 1,5 metriä lattialla vuosia, joka oli vaurioittanut suojan). Suoja halutaan purkaa, koska alueelle on kaavoitettu uusia kerrostaloja, joihin tulee väestönsuoja.
2. Teräsbetonisuoja suurteollisuushallin sisällä on uuden pitkän prosessilinjän tiellä eikä suojaa voi säästää mitenkään? Suojan säästäminen aiheuttaisi uuden teollisuusrakennuksen rakentamisen ja pysyvät suuremmat käyttökustannukset.
3. Teollisuusrakennuksen tontille on rakennettu aikoinaan riittävästi suojapaikkoja alueella työskenteleviä ja oleskelevia varten ja yhden suojan purkamisen jälkeen tontille jäisi edelleen riittävästi suojapaikkoja. Suojat ovat määräysten mukaisessa kunnossa.
4. Teräsbetonisuojan osittainen purkaminen niin että siihen tulee ylisuuri ikkuna. Suojaustaso mahdollisesti palautettavissa 72 tunnin kuluessa. Suojapaikkoja toisessa suojassa riittävästi.
5. Teollisuushalli (3000 km²) ja toimistorakennus (300 km²) on rakennettu aikoinaan rakennuspaikalle, joka muodostunut kahdesta kiinteistöstä. Toiminnanharjoittaja ajau-

tunut konkurssiin. Toimistorakennukselle, joka sijaitsee eri kiinteistön alueella kuin teollisuushalli, on löytynyt ostaja. Toimistorakennuksessa sijaitsee väestönsuoja, joka halutaan purkaa. Rasitteista ei aluehallintovirastolla ole tietoa.

78 ja 105 §

Olisiko toimivampaa ja järkevämpää säätää asia siten, että 105 §:ään säädettäisiin maakunnan pelastusviranomaiselle mahdollisuus uhkasakkoon tai teettämisuhkaan lain 22 a – 22 c §:ssä säädettyssä velvollisuudessa varautua pelastustoimintaan.

80 §

Aluehallintovirasto esittää, että lakiehdotuksen 80 § 3 momentti siirretään 78 §:n alle. Perusteena on, että lain 83 §:ssä viitataan 78 §:ään mutta ei 80 § 3 momenttiin.

Voimaantulosäännös (112 § ?)

Voimaantulosäännöksen mukaan lain 36 §:n 2 momentin 15 kohta tulisi voimaan 1. päivänä tammikuuta. Tällaista kohtaa ei lain 36 §:ssä kuitenkaan ole. Asia tulee korjata siten, että lain 46 §:n 2 momentin 15 kohta tulee voimaan 1. päivänä tammikuuta 2019.

Voimaantulosäännöksen mukaan lain 111 a § tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2019. Samasta pykälästä on kuitenkin tarkoitus säätää lisäksi laissa pelastuslain väliaikaisesta muuttamisesta. 111 a §:n voimaantulo 1 päivänä tammikuuta 2019 tulee poistaa voimaantulosäännöksen 1 momentin luettelosta.

Öljyvahinkojen, alusöljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan liittyvästä lainsäätämisestä

Maa-alueilla tapahtuvien öljyvahinkojen ja aluksista aiheutuvien öljy- ja kemikaalivahinkojen torjunnasta säädetään tällä hetkellä öljyvahinkojen torjuntalaissa, joka esitetään kumottavaksi pelastuslain muuttamisella ja siinä säädetyt asiat ovat tarkoitus pääosiltaan siirtää pelastuslakiin. Aluehallintovirasto esittää, että pelastuslain muuttamisen yhteydessä sekä itse lakitekstissä, että sen perusteluissa kiinnitettäisiin huomiota termien oikeaan käyttöön jokaisessa asiayhteydessä. Nyt lausunnossa olevassa pelastuslain muuttamista koskevassa ehdotuksessa useassa kohdassa tulisi termit öljyvahinko, alusöljyvahinko ja aluskemikaalivahinko korjata siten, että ne olisivat oikein ilmaistu oikeassa yhteydessä.

Öljyvahinkojen, alusöljyvahinkojen ja aluskemikaalivahinkojen torjuntaan liittyvä pelastustoiminta poikkeaa monessa suhteessa muusta pelastustoiminnasta. Siitä on aiemmin säädetty omassa lainsäädännössään. Olisiko nyt tässä yhteydessä järkevää kirjoittaa tähän liittyvät lähinnä öljyvahinkojen torjuntalaista siirretyt asiat kokonaan omaan lukuunsa niin paljon kuin mahdollista. Tämä helpottaisi lain luettavuutta ja ymmärrettävyyttä. Myöhemmin pelastuslain kokonaisuudistuksen yhteydessä voisi tulla mietittäväksi sekin ratkaisu, että näistä asioista säädettäisiin kokonaan omassa lainsäädännössään nykyisen mallin mukaisesti.

Laki pelastusopistosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Lain 2 §:ään esitetään lisättäväksi uusi 3 momentti, jonka mukaan Pelastusopisto vastaisi alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisestä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa sekä maakuntien yhteisten valmius- ja häiriötilanneharjoitusten järjestämisestä yhteistyössä maakuntien kanssa. Lisäksi momentissa säädettäisiin pelastustoimen sivutoimisen ja sopimushenkilöstön koulutuksen opetussuunnitelman valmistelusta, ylläpidosta ja kehittämisestä, kouluttajakoulutuksesta, kouluttajarekisterin ylläpidosta sekä opetusmateriaalin tuottamisesta.

Alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisvastuun siirtäminen aluehallintovirastoista Pelastusopistolle perustuu reformiministeriryhmä linjaukseen 9.2.2017 osana maakuntauudistusta. Linjauksen mukaan *sisäministeriön alainen Pelastusopisto vastaa lakkautettavien aluehallintovirastojen sijasta alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisestä. Maanpuolustuskurssit järjestetään jatkossa Pelastusopiston, puolustusvoimien ja maakuntien tiiviissä yhteistyössä.*

2 §:n 3 momentin 1 kohta on kirjoitettu: *Pelastusopisto vastaa alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisestä yhteistyössä Puolustusvoimien kanssa.*

Tämä teksti ei vastaa reformiministerityöryhmän linjausta ja siitä saattaa saada käsityksen, että sekä Pelastusopisto että puolustusvoimat vastaisivat kurssien järjestämisestä. Nykytilassa aluehallintovirastoista annetussa laissa (896/2009) kurssien järjestämisvastuu on säädetty yksinomaan aluehallintovirastolle. Valtioneuvoston asetuksen aluehallintovirastoista (906/2009) mukaan pelastustoimi ja varautuminen vastuualue hoitaa alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämistä. Aluehallintovirastot tekevät käytännössä hyvää yhteistyötä asiassa puolustusvoimien kanssa ja puolustusvoimat mm. maksaa puolet kurssien järjestelyistä aiheutuvista kustannuksista, vaikakaan puolustusvoimien osallistumisesta kurssien järjestämiseen ei ole missään säädetty.

2 §:n 3 momentin 1 kohta esitetään kirjoitettavan muotoon: *Pelastusopisto vastaa alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisestä. Kurssien järjestämisessä Pelastusopiston tulee toimia tiiviissä yhteistyössä maakuntien ja Puolustusvoimien kanssa.*

Aluehallintovirasto toteaa, että alueelliset maanpuolustuskurssit on hyvä säilyttää ns. siviilikursseina siten, että niiden järjestämisvastuu säilyy selkeästi siviiliyhteiskunnan toimijan tehtävänä. Jotta kurssien alueellinen luonne ja painotus sekä kurssien sisällön, että kurseille kutsuttavien osalta varmistettaisiin, tulee pelastusopiston tehdä hyvää yhteistyötä maakuntien ja puolustusvoimien alueellisten toimijoiden (prikaatit aluetoimistoihin) kanssa. Maakunnilla tulee maakuntalain nojalla olemaan merkittävät alueellisen yhteisen varautumisen tehtävät. Alueellisen yhteisen varautumisen ja maakunnan omien tehtävien varautumisen kautta maakunnalla tulee olemaan myös hyvä varautumisen alueellinen tuntemus ja osaaminen, joka on syytä hyödyntää myös alueellisten maanpuolustuskurssien järjestämisessä.

Laki palosuojaeturahastolain muuttamisesta

Lain 14 §:ää koskevassa perustelutekstissä on kirjoitettu: *Kunnille voitaisiin myöntää erityisavustuksia paloasemien peruskorjauksiin.*

Tämä lausu tulee poistaa perusteluista tai muuttaa muotoon *Kunnille voitaisiin myöntää erityisavustuksia paloasemien peruskorjauksiin ja laajennuksiin.*

Usein paloaseman peruskorjauksen yhteydessä on järkevää ja perusteltua tehdä myös laajennustöitä, esim. rakennetaan sosiaali-tiloja myös molempien sukupuolten käyttöön, rakennetaan pesuhalli ym.

Itse lakitekstiehdotusta ei tarvitse tämän osalta muuttaa.

Ylijohtaja

Terttu Savolainen

Johtaja

Pasi Rynnänen

TIEDOKSI sari.mustiala@intermin.fi